

Mestopslag in het buitengebied

“Een mestopslagcapaciteit van ten minste negen maanden betekent niet dat die mestopslag fysiek op het erf van de veehouder dient te staan. De mestopslag zou juist bij de mestontvangende bedrijven moeten plaatsvinden. Hiermee kan de regionale onbalans in vraag en aanbod van mest worden verminderd. (Advies van de Technische Commissie Bodembescherming, TCB A044 (2008))”

Inleiding: mestopslagcapaciteit moet worden vergroot

Per 1 januari 2010 wordt het 4^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn van kracht. In het 4^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn wordt in verband met de verkorting van de uitrijdperiode voor mest een langere verplichte opslagcapaciteit voor dierlijke mest voor geschreven. De minimale opslagcapaciteit waarover een veehouder moet kunnen beschikken neemt toe van zes naar zeven maanden. De gewenste capaciteit is echter groter. In haar advies van 16 september 2008 komt de Technische Commissie Bodembescherming tot een gewenste periode van negen maanden.

Voor het vergroten van de opslagcapaciteit van mest moeten nieuwe mestopslagen worden aangelegd. De vraag rijst waar die mestopslagen moeten worden aangelegd? Wat zijn de voordelen van opslag op de percelen waar de mest zal worden aangewend? Zijn daarbij maatregelen of voorschriften nodig?

Voor het aanleggen van deze mestopslagen is in een deel van de gevallen een wijziging of vrijstelling van het bestemmingsplan, dan wel een milieuvergunning nodig. Deze brochure geeft informatie die gemeentelijke vergunningverleners kunnen gebruiken bij hun beoordeling.

Het past in een goede bedrijfsvoering voor agrarische ondernemers dat zij rekening houden met de belangen van omwonenden. Hierbij staat het voorkomen van bezwaren in de te doorlopen procedure voorop. Om de vergroting van de opslagcapaciteit voor mest soepel te laten verlopen is deze brochure opgesteld. De brochure is geschreven door CUMELA Nederland, in samenwerking met LTO Nederland, NVV, de Ministeries van VROM en LNV.

Locatie extra mestopslag

Wanneer de mestopslagcapaciteit voldoende groot is, kan de mest onder de meest gunstige omstandigheden worden gebruikt. Er kan dan gebruik worden gemaakt van optimale moment en methode om de mest vlak voor of in het begin van het groeiseizoen aan te wenden. Hierdoor verminderen de verliezen naar het milieu, worden de mineralen optimaal benut en zal er minder noodzaak zijn om de mest op suboptimale momenten te gebruiken.

Wanneer echter alle mestopslag bij de veehouder is gelokaliseerd, kunnen er logistieke beperkingen ontstaan ten koste van het optimale gebruik van de mest. De mest, die de veehouder zelf kan gebruiken ligt dan wel op de juiste plaats. Opslagen op perceelsniveau op weiland kunnen wenselijk zijn wanneer de percelen op grotere afstand van de huiskavel liggen of wanneer het bouwblok niet toereikend is. De mest die niet door de veehouder gebruikt kan worden, moet nog naar de ontvanger getransporteerd worden. In de hectische periode van het uitrijdseizoen in het voorjaar is er te weinig vervoerscapaciteit beschikbaar om nog mest over middellange en langere afstand aan te voeren.

Om dierlijke mest in de akkerbouwgebieden en extensieve veehouderijgebieden zo optimaal mogelijk te kunnen gebruiken is het nodig dat de mest tijdig in het gebied aanwezig is.

Zonder beschikbaarheid van mestopslag zullen de akkerbouwers of extensieve veehouders gedwongen zijn om de bemesting suboptimaal uit te laten voeren (bijvoorbeeld na de oogst) of met kunstmest uit te voeren (met negatieve gevolgen voor de organische stofvoorziening). Om mest tijdig in het gebied beschikbaar te hebben kunnen drie schaalniveaus gebruikt worden:

- Regionaal/locaal niveau: centrale opslag in grote opslagsilo's op naam van de mesttransporteur;
- Bedrijfsniveau: opslag op het bedrijf van de ontvanger geplaatst binnen het bouwblok;
- Perceelsniveau: opslag centraal tussen de percelen buiten het bouwblok.

De laatste twee schaalniveaus bestaan vaak uit opslagen met een omvang tot 2500 m³ waarvoor geen vergunning is vereist, omdat het Besluit landbouw milieubeheer daarvoor regels stelt.

De laatste jaren is de schaalvergroting op landbouwbedrijven flink geweest. Hierdoor is de hoeveelheid van 2500 m³ te klein geworden. Bijvoorbeeld een akkerbouwbedrijf van 175 hectare heeft een plaatsingsruimte voor minimaal 5000 m³ dunne varkensmest op basis van stikstof. Ook veehouderijbedrijven zijn de laatste jaren flink doorontwikkeld en hebben behoefte naar grotere opslagen.

Daarnaast zijn er een aantal mestverwerkingsproducten op de markt gekomen waarbij er een gewasgericht mestproduct aangeleverd wordt. Het is dan wenselijk om minimaal 2 opslagen te hebben waarbij er met verschillende concentraties aan mineralen gewerkt kan worden. Het kan dan zelfs wenselijk zijn om een grotere inhoud dan 5000 m³ per bedrijf te hebben vanwege aanvoer van dunne mest bewerkingsproducten met weinig mineralen. Ook komen er door aanpassingen in het voer steeds minder mineralen in de mest waardoor de mest minder mineralen bevat en er dus grotere opslag nodig omdat er meer m³ per hectare nodig zijn om de behoefte van de planten te kunnen dienen.

Daarom wordt er binnen de nieuwe AMVB landbouw momenteel gekeken of de maximale omvang van de mestopslagen waarvoor algemene regels worden gesteld opgeschaald kan worden naar 5000 m³. De vergunningverlener wordt gevraagd hier terdege rekening mee te houden.

Schaalniveau

Vanuit de agrarische bedrijfsvoering is er een voorkeur voor opslag op perceelsniveau. Naar de overtuiging van de betrokken organisaties geeft opslag op perceelsniveau in veel gevallen ook de minste hinder voor de omgeving. Ook opslag aangrenzend aan het agrarische bouwblok moet mogelijk kunnen blijven.

Regionaal/locaal niveau

Een centrale mestopslag op naam van de mesttransporteur (intermediair) kan regionaal een goede functie en invulling hebben.

ruimtelijke inrichting

- Een centrale mestopslag heeft in de ruimtelijke inrichting het voordeel dat het versnipperd plaatsen van meerdere kleinere opslagen voorkomt. Een centrale opslag is door de grotere inhoud een behoorlijk beeldbepalend bouwwerk. Bij een grotere centrale opslag is naar verwachting echter meer geld beschikbaar voor een goede landschappelijke inpassing.
- Door een goede locatiekeuze vanuit logistiek opzicht kan de hinder van de vervoersbewegingen die een centrale opslag met zich mee brengt tot een minimum worden beperkt. Hierdoor is echter het aantal locaties dat potentieel geschikt is niet groot. Belangrijk is wel dat er mestopslag gerealiseerd wordt. De overheid en de sector staan hiervoor gezamenlijk aan de lat!

milieukundig

- Een centrale opslag heeft een groter gebied waarin potentieel geurhinder is door de grotere hoeveelheid mest die daar is opgeslagen. Aan de andere kant kan de locatie voor deze opslag zo gekozen worden dat er geen gevoelige objecten in een behoorlijke straal om de centrale mestopslag aanwezig zijn. We denken hierbij aan een centrale mestopslag met een minimale inhoud van 10.000 m³. De geurhinder van mestopslag is niet te bepalen vanwege de geringe geuruitstoot en de niet continue eigenschappen. Een opslag zal voornamelijk ruiken wanneer er mest in of uitgereden wordt. Een groot deel van het jaar wordt er niet geroerd en zijn er geen logistieke activiteiten.

landbouwkundig

- Een centrale opslag heeft vanuit landbouwkundig opzicht het voordeel dat de verschillende gehalten in de aangevoerde vrachten mest relatief weinig invloed hebben op de gemiddelde samenstelling van de mest in de opslag. Hierdoor kan steeds mest van een homogene samenstelling aan de afnemer geleverd worden. Hierdoor kan de bemesting zo goed mogelijk met dierlijke mest ingevuld worden en wordt een hoge benutting behaald.

Bedrijfsniveau

Op bedrijfsniveau zijn er in een deel van de gevallen goede mogelijkheden om de opslag te realiseren.

ruimtelijke ordening

- Bij opslag op bedrijfsniveau treedt geen verrommeling van het landschap op. De opslag wordt immers op het bouwblok gerealiseerd.
- Wel is er bij een behoorlijk deel van de mestontvangende bedrijven weerstand tegen het realiseren van mestopslag op het bouwblok. Dit komt enerzijds doordat het uitbreiding van opslagruimte beperkt en aan de andere kant in verband met mogelijke geurhinder voor de eigen bewoning.
- Waar de percelen van de akkerbouwer rond het bedrijf liggen, zijn er in het geen transportbewegingen over de weg meer nodig tijdens het uitrijdseizoen. Als de percelen meer op afstand liggen of aan de andere kant van de weg, blijft er een concentratie aan transportbewegingen tijdens de aanwendperiode.

milieukundig

- Er is minder geurhinder voor de omwonenden, omdat er minder mest wordt opgeslagen en omdat er minder laad- en losmomenten zijn zolang de minimale afstanden worden gerespecteerd.

landbouwkundig

- De mest is al op bedrijfsniveau aanwezig waardoor er bij het transport naar de percelen niet opnieuw bemonsterd, geanalyseerd, gewogen en met AGR/GPS-apparatuur vervoerd moet worden.
- Als de mest al op het bedrijf van de ontvanger is, is precies bekend hoeveel mineralen er in de opslag aanwezig zijn. Door de opslag tijdens het leegrijden goed te mixen, kan homogene mest naar de percelen worden afgevoerd. Daarmee weet de akkerbouwer behoorlijk nauwkeurig welke bemesting hij toepast.

Perceelsniveau

Mestopslag op perceelsniveau heeft ten opzichte van de centrale opslag en opslag op bedrijfsniveau een aantal milieukundige en logistieke voordelen. In veel gevallen heeft deze wijze van opslaan van mest de minste bezwaren. Een mestbassin op perceelsniveau kan

niet gezien worden als een inrichting vanwege de geringe activiteiten die er gedurende het jaar plaatsvinden.

ruimtelijke ordening

- Lang niet iedere akkerbouwer heeft mogelijkheden om een mestopslag op het bouwblok te plaatsen. In een deel van de gevallen is het bouwblok gewoon al vol met bedrijfsgebouwen. Ook is het in veel gevallen onlogisch om de mestopslag op het bouwblok te plaatsen, omdat de percelen niet vlak rond het bedrijf liggen, maar net aan de andere kant van een weg of op enige afstand.
- Bij opslag op perceelsniveau kan sprake zijn van verrommeling van het landschap. Hierbij weegt vooral zwaar hoe de opslag wordt ingepast in het landschap. In het volgende hoofdstuk worden hiervoor enkele aanbevelingen gedaan en voorbeelden getoond.
- Een mestopslag in het landelijk gebied leidt tot minder vervoersbewegingen, omdat bij het aanwenden van de mest geen logistieke capaciteit meer nodig is. De mest ligt immers al midden tussen de percelen die bemest moeten worden en kan - (vrijwel) zonder verkeersbewegingen over de openbare weg - uitgereden worden.
- Er hoeft ook niet vanuit tankwagens die op de weg staan gelost te worden tijdens het bemestingsseizoen.
- In een deel van de gevallen wordt met een opslag in het landelijk gebied extra verkeer door of langs dorpskernen voorkomen. Dit vergroot de verkeersveiligheid (zie voorbeeld 1).

milieukundig

- Een mestopslag in het landelijk gebied ligt veel verder van bebouwing en leidt daardoor tot minder geurhinder.

landbouwkundig

- Hier gelden dezelfde voordelen als bij de opslag op bedrijfsniveau.
- De transportafstand van de opslag naar de percelen is in deze optie het kleinst. Hierdoor kan de aanwendingsapparatuur zo efficiënt mogelijk gebruikt worden. De kosten voor het aanwenden blijven daarmee zo laag mogelijk.

Conclusie / advies

Bij het beslissen over een aanvraag voor een wijziging c.q. ontheffing van het bestemmingsplan of de aanvraag van een milieuvergunning dienen alle betrokken belangen worden afgewogen. Bij het toestaan van een mestopslag in het buitengebied spelen (onder andere) de belangen van hinder door geur, verrommeling van het landschap, verkeersveiligheid, aantal vervoersbewegingen, ammoniakuitstoot, maar ook het belang van de wettelijke verplichting om de opslagcapaciteit voor mest te vergroten.

Vanuit verschillende belanghebbenden wordt de weging van de verschillende belangen anders gemaakt. Voor de bij het schrijven van deze brochure betrokken organisaties leidt deze belangenafweging in het algemeen tot het toestaan van mestopslag op perceelsniveau.

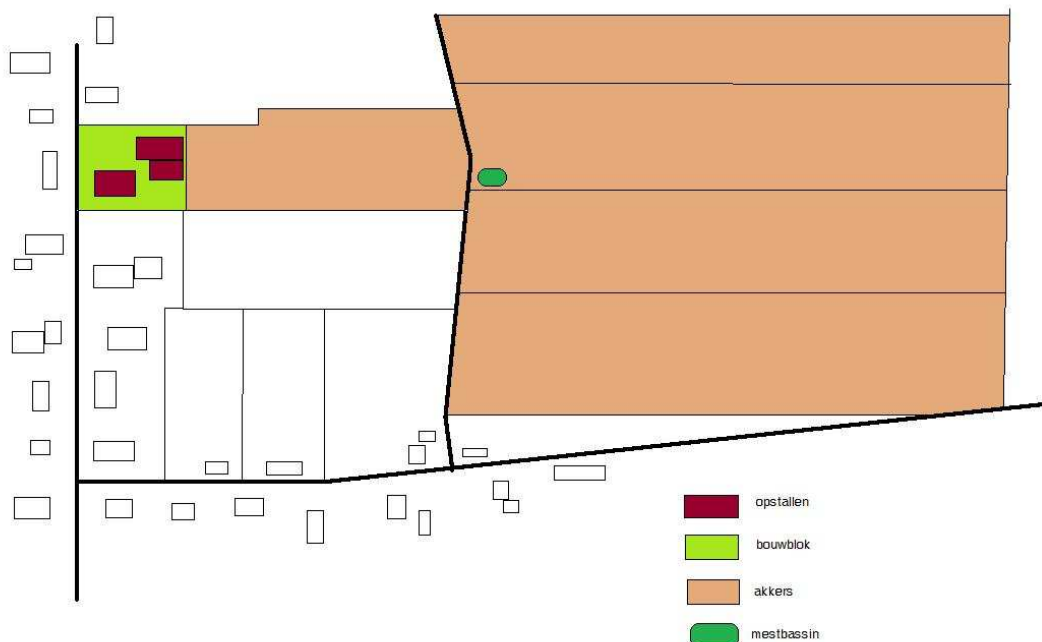
Aan het bevoegd gezag is het om vanuit het algemene belang een afweging te maken, deze goed te onderbouwen en op basis daarvan te beslissen. Deze brochure beoogt aan dit proces bij te dragen en argumenten en voorbeelden (zie bijlage) voor mestopslag op perceelsniveau aan te reiken.

Inpassing in het landschap

De opslagen op perceelsniveau kunnen door de keuzen voor goede materialen en vormen prima ingepast worden in het landschap. Hierdoor kunnen eventuele bezwaren vanuit ruimtelijk oogpunt grotendeels te niet worden gedaan. Te denken valt hierbij aan:

- In plaats van een betonnen silo gebruik maken van een deels in de bodem verzonken foliebassin.
- De wal om het bassin niet bekleden met folie, maar de aarden wal laten begroeien met gras.
- Het hek om het bassin niet boven op de aarden wal plaatsen, maar aan de voet er van.
- Palen, draad en gaas van het hek in een niet opvallende kleur uitvoeren.
- Het bassin plaatsen nabij of achter een bossage (bestaand of aan te leggen).
- Het bassin plaatsen nabij of mogelijke tegen een dijklichaam.

Voorbeelden

Voorbeeld 1: In bovenstaande situatieschets liggen de akkers van de boerderij niet ver weg, maar zal de logistiek van het bedrijf naar de akkers wel via de wegen (dikke zwarte lijnen) langs de lintbebouwing gaan. Als de mestopslag wordt gerealiseerd op de aangegeven plaats hoeft alleen logistiek over de weg plaats te vinden bij de aanvoer van de mest gedurende de het najaar en de winter. Tijdens uit aanwenden van de mest kan bijna alle logistiek over het land plaatsvinden naar de akkers die naast elkaar liggen. Slecht s voor een relatief beperkt deel van de akker moet de weg overgestoken worden. In deze situatie ontlast de gekozen locatie voor de mestopslag een piek van extra mesttransport langs de lintbebouwing in het voorjaar.

Tekening CUMELA Nederland

Voorbeeld 2: Langs de rand van de weg ligt een mestbassin. De aarden wal is begroeid met gras.

Foto: CUMELA Nederland

Voorbeeld 3: Op afstand van het dorp ligt een mestbassin, ook hier is het geheel begroeid met gras.

Foto: CUMELA Nederland

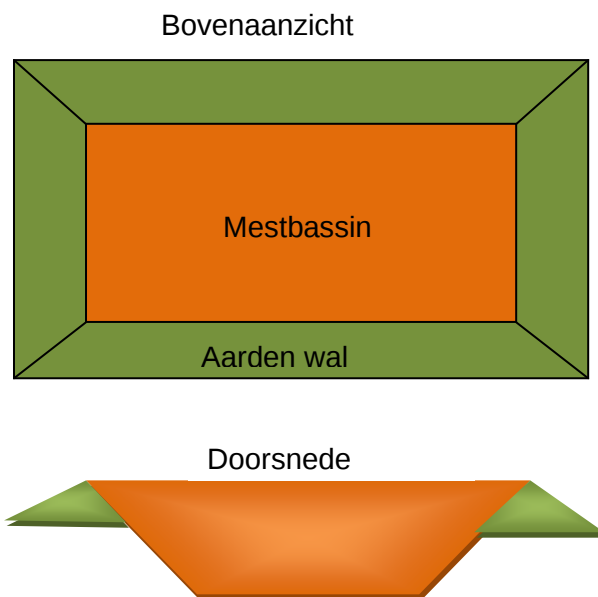
Voorbeeld 4: Achter een bossage ligt een mestbassin. Vanaf de weg is het niet te zien. Langs de wal staan nog enkele struiken.

Foto: CUMELA Nederland

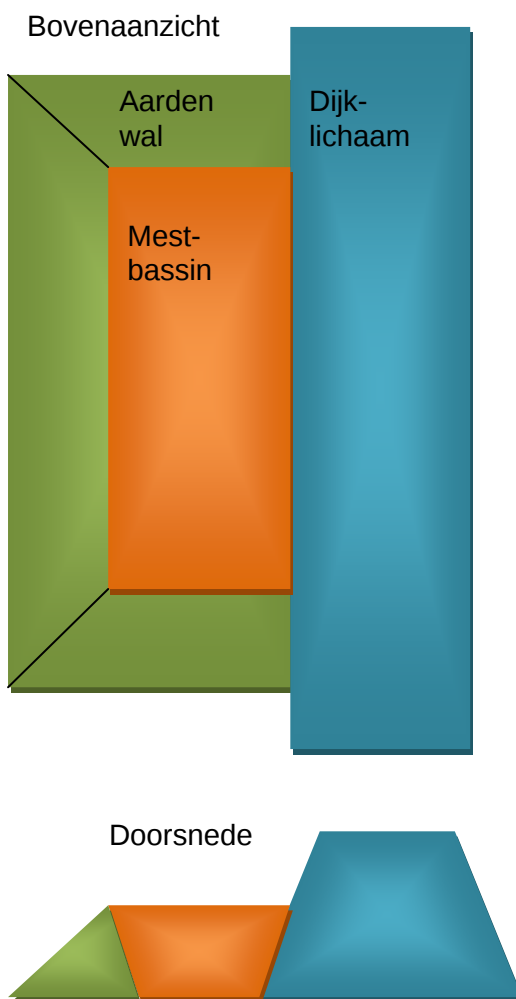
Voorbeeld 5: Aan de voet van een dijk ligt een groot mestbassin. De aarden wal is hoger dan in de vorige voorbeelden en heeft dezelfde hellingshoek als de dijk. Achter het bassin is een bosje aangelegd.

Foto: CUMELA Nederland

Voorbeeld 6: Schematische weergave van een verzonken mestbassin, waarbij de helling van het talud aanzienlijk minder stijl is dan gebruikelijk. Hierdoor valt het bassin meer in het landschap weg.

Ontwerp: ZLTO

Voorbeeld 7: Schematische weergave van een mestbassin, dat tegen het dijklichaam van een bestaande dijk is aangelegd. Het talud van de mestopslag kan daarbij een helling hebben die net zo stijl is als die van de dijk of een helling die aanzienlijk minder stijl is dan gebruikelijk. Door plaatsing tegen het dijklichaam valt het bassin in het landschap weg. Waterschappen laten een dergelijke plaatsing niet toe bij primaire zeekeringen. Met een ontheffing zijn wel mogelijkheden tegen een secundaire waterkering. Bij een tertiaire waterkering is geen toestemming van het waterschap nodig, mits de dijk niet in eigendom van het waterschap is, omdat deze dijk geen waterkerende functie meer heeft.

Ontwerp: ZLTO